

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про
адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення
вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання»
(реєстр. № 15305 від 08.06.2026)*

***Анотація.** В інформаційній довідці аналізується доцільність встановлення адміністративної відповідальності посадових осіб за порушення вимог законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання у контексті проєкту Закону України реєстр. № 15305 від 08.06.2026 (далі – законопроект). Проаналізовано відповідність запропонованих змін чинному адміністративно-деліктному законодавству України, визначено потенційні ризики правозастосування, а також сформульовано рекомендації щодо їх усунення.*

***Ключові слова:** державна допомога, адміністративна відповідальність, суб'єкти господарювання, санкції, штраф, контроль.*

Вступ

Державна допомога суб'єктам господарювання є важливим інструментом економічної політики, спрямованим на підтримку конкурентоспроможності та гарантування соціально-економічної стабільності. Її належне застосування забезпечує дотримання принципів конкуренції, сприяє ефективному використанню бюджетних коштів та запобігає зловживанню службовим становищем.

Метою пропонованої законодавчої ініціативи є посилення відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері державної допомоги, що відповідає сучасним викликам та потребам у забезпеченні прозорості й законності державної підтримки бізнесу, і сприяє формуванню справедливого конкурентного середовища та довіри до державних інституцій.

Основна частина

Законопроектом пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення новою статтею 166²⁹ (далі – КУпАП), яка встановлює відповідальність керівників, інших посадових осіб за порушення вимог законодавства про державну допомогу. Зокрема, йдеться про ненадання або несвоєчасне надання інформації, необхідної для здійснення моніторингу, уповноваженому органу з питань державної допомоги.

Зазначений законопроект має безпосередній зв'язок із євроінтеграційним законопроектом «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо відновлення дії окремих норм, особливостей їх застосування під час дії правового режиму воєнного стану та удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання» (реєстр. № 14345 від 30.12.2025), оскільки його положення спрямовані на гармонізацію національного законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання з правом Європейського Союзу.

Визнаючи необхідність удосконалення підстав адміністративної відповідальності у сфері надання державної допомоги, вважаємо за доцільне зазначити наступне.

Привертає увагу те, що Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (стаття 9) вже містить механізм реагування на неподання повідомлення: у такому випадку допомога визнається незаконною, її надання припиняється, а отримані кошти підлягають поверненню. Таким чином, неподання повідомлення може одночасно породжувати два різні наслідки: матеріально-правовий (припинення та повернення допомоги) і адміністративно-деліктний (штраф для посадової особи).

Це потенційно може створювати правову невизначеність у практичному застосуванні. У контексті вимоги статті 61 Конституції України, відповідно до якої ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, існує ризик подвійного інкримінування. Зокрема, він полягає у можливому накладенні адміністративного штрафу на посадову особу одночасно з матеріально-правовими санкціями щодо суб'єкта господарювання.

Йдеться про застосування матеріально-правових і адміністративно-деліктних наслідків за одне й те саме діяння. Так, зі сторони суб'єкта господарювання наслідком є втрата права на допомогу та покладення обов'язку повернення коштів, а зі сторони посадової особи – адміністративна санкція у вигляді штрафу. Таким чином, доцільно уточнити випадки накладення штрафу, коли порушення спричинило фактичне надання незаконної допомоги або створило істотні перешкоди для здійснення моніторингу.

До того ж, у випадках, коли допомога вже припинена і повернена, застосування штрафу має бути обґрунтованим та співмірним, щоб уникнути надмірного покарання, оскільки адміністративна відповідальність у виді штрафу має бути пропорційною з наслідками порушення. Наприклад, якщо допомога вже припинена і повернена, доцільність додаткового штрафу потребує обґрунтування, що забезпечить баланс між превентивною функцією та принципом справедливості.

Отже, для усунення виявлених ризиків вбачається за доцільне: конкретизувати ознаки складу адміністративного правопорушення у пропонованій статті КУпАП, визначивши чіткі критерії застосування санкції відповідно до принципу пропорційності адміністративного стягнення суспільній небезпечності правопорушення; передбачити підстави звільнення від адміністративної відповідальності у випадку добровільного усунення порушення (повернення коштів, подання інформації).

Загалом, законопроект відповідає європейським рекомендаціям та міжнародним зобов'язанням України у процесі інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, на що зверталася увага у попередніх дослідженнях Дослідницької служби Верховної Ради України¹.

¹ Інформаційна довідка щодо права державної допомоги: особливості та послуги, що становлять загальний економічний інтерес держави (переговорний розділ 8 «Конкурентна політика»). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33746.pdf>

Висновки

Законопроект є важливим кроком на шляху забезпечення прозорості та законності надання державної допомоги суб'єктам господарювання. Проте його положення потребують конкретизації підстав адміністративної відповідальності щодо опису об'єктивних ознак складу правопорушення.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*